

Ali Nesin'le Söyleşi:

Evet, Üniversiteler, Fildişi Kuleler Olmalı

Sizin üniversite tanımınız ne? Kapitalizmin bugün aldığı hal ile sizin üniversite tanımınız birbirine ne kadar uyuyor? Ya da şöyle diyelim; nerelerde uyuyor, nerelerde ayrılıyor?

Benim anlayışına göre, üniversite daha çok kuramsal bir alandır. Uygulama yeri değildir, meslek okulu hiç değildir. Daha doğrusu, olmamalıdır. Benim anlayışım bu yönde. Üniversitede ne olabilir? Matematik, felsefe, sanat ve bunların yakın türevleri olabilir.

Benim düşünceme göre, işletme gibi, reklamcılık gibi konuların üniversiteye dahil olmaması gerekir. Bunların meslek okullarına dahil edilmesi gerekir. Ya da birinci ya da ikinci sınıf üniversite diye, ya da a ya da b sınıfı diye bir ayrışma gerekir. İlla bir-iki diye sınıflandırmak da gerekmez; birine akademi, diğerine üniversite denebilir örneğin.

Yine de bütün üniversiteler, bünyesine matematiği de felsefeyi de işletmeyi de dahil ediyor.

Evet... Dünya benim istediğim gibi gelişmiyor... Eğer belli bir dalda çalışmış üç beş kişinin heykeli dikilmemişse, paraya

pula fotoğrafları, resimleri basılmadıysa, bence o dalın üniversitede yeri yoktur.

Çok fazla idealize etmediniz mi?

Evet, biliyorum. Bu benim görüşüm. Bazen, hatta çoğu zaman, bir gerçeği anlatabilmek için abartmak gerekir. Görüşüm derken, bu böyle olmalı da demiyorum. Ama şurası kesin: Elit eğitimin gerekliliğine inanıyorum. Aslında her düzende elit eğitim vardır ve her zaman olmuştur. Ortaçağ'da, İlkçağ'da da vardı, Sovyetler'de de vardı, ABD'de de var, Türkiye'de de var. Özetle, elit eğitim her yerde vardır ve her zaman olmuştur.

[Bu elit eğitim sözünden daha çok solcular rahatsız oluyorlar. Aslında rahatsız olunmaması, tam tersine, teşvik edilmesi gerekiyor. Belki solcuların birleşmesi, mücadele etmeleri gereken konu, elit eğitimin varlığından ziyade fırsat eşitliği.

Elit eğitim, tanımı gereği fırsat eşitliğinden uzak görünüyor, mevcut eğitim fırsat eşitliğini tanımazken sola bir de böyle bir yükümlülük biçmek haksızlık değil mi? Bir konu da elit eğitimi kimin vereceği, kimin alacağı...

Elit eğitimi kim alacak? Parası pulu olan, daha güçlü olan alacak elbette. Tarihte de

bu böyle olmuştur; bürokratik seçkinler, siyasi seçkinler, papazlar, din adamları üniversite eğitimini üstlenmiştir ve üniversiteye gidenler onların çocuklarıdır. Evet, solcular belki bunu engelleyebilirler, daha eşitlikçi bir tutum için savaşırlırlar.

Tekrarlıyorum, ben elit eğitime çok önem veririm. İnsanlığı insanlık yapan, gurur duymamızı sağlayan bütün gelişmeler halkla falan olmamıştır, bu gelişmeleri elit insanlar yapmıştır. Bir Einstein, bir Freud, bir Max böyle bir eğitimle ortaya çıkmış kişilerdir.

Dolayısıyla, elit eğitimin kabul edilmesi, içimize sindirilmesi ve teşvik edilmesi, bunun ilkokuldan ortaokula, liseye, üniversiteye yükseldikçe daha da ayrışması gerekiyor. Özetle, hiçbir düzenin içine girmeyecek, hiçbir disipline girmeyecek, YÖK'ün, başbakanlığın, devletin kontrolünde olmayacak üniversiteler ve eğitim kurumlarının olmasını istiyorum.

Özerklikten mi özgürlükten mi söz ediyorsunuz?

Özerklikten de, ama asıl, tamamıyla bir özgürlükten bahsediyorum. Böyle bir sorununun, Bilgi Üniversitesi'nde yaşanan so-

runun olamayacağı, olmasının düşünüle-
meyeceği birkaç kurum olması gerekiyor.

*Böyle bir kurum var mı, bugün böyle bir
üniversite mümkün mü?*

Bazı ülkelerde var. Fransa'da Collège de
France var, tam anlamıyla eğitim kurumu
olmasa da. Ecole Normale Supérieure ve
yine Fransa'da askeri bir kurum olmasına
rağmen Politeknik var. Harvard, Prince-
ton gibi üniversiteler özgürlüklerine son
derece düşkün. Bildiğim kadarıyla, bunlar
hiçbir biçimde emir almayan üniversite-
ler. Sonuç olarak demek istediğim, elit
eğitimin mutlaka kabul edilmesi, özüm-
senmesi, sindirilmesi, faydalarının anla-
şılması ve desteklenmesi gerekiyor.

*Elit eğitimin olmasını, bir mücadele ge-
rekliyorsa bunun fırsat eşitliği üzerine ku-
rulmasını ısrarla savunmanız, üniversite-
ler için yapılan 'fildisi kuleler' eleştirisine
pek kulak asmadığınızı, üstelik bu kuleyi
de savunduğunuzu gösteriyor...*

Aynen! Öyle olmalı. Bilim adamının bi-
limden başka hiçbir derdi olmamalı. Ufak
tefek sorunlarla mücadele etmemeli. Eğer
beni bilim adamından sayacak olursanız,
hayatım dünyevi sorunlarla boğuşmakla
geçiyor. Bir araştırmacının, bir üniversite
profesörünün kendisini işine adanması ge-
rektiğinden söz ediyorum. Elektrik para-
sıydı, özgürlüktü, başörtüsüydü gibi ko-
nularla uğraşmaması gerekiyor.

*Bunun gerçekleşmesinin yolu olarak
elit üniversiteyi görmektense bütün
üniversiteler için aynı düzeyi istemek
gerekmez mi?*

Yapamazsınız, çünkü güvenemezsiniz.
Orada bir güven sorunu var. Tıp eğitimi-
ni tamamen özgürleştiremezsiniz, hukuk
eğitimi özgürleştiremezsiniz, nasıl ki
araba ehliyeti veren okulları özgürleştire-
mezseniz, istediğini yapabilirsin diyemez-
seniz, bu da aynı şeydir, bir kontrol meka-
nizması gerekir. Elit eğitim dediğim de o
işte, bazı kurumların, bazı kişilerin de ay-
rıcılığı olması gerekiyor.

*Elit eğitimi sanat ve felsefe için mi gerekli
buluyorsunuz?*

Sanat, felsefe ve matematik.

*Kendi alanınızı özellikle neden vurgulu-
yorsunuz? Hiçbir alan matematikten ba-
ğımsız değildir diyeceksiniz sanırım...*

Evet, bağımsız değil ama önemli olan bu
değil. Matematik, felsefe, sanat doğrudan
hiçbir işe yaramayan üç uğraş dalıdır.
Hiçbir işe yaramazlar. Hiçbir işe yarama-
dıkları için de her işe yararlar!

Marangozluk masa, iskemle, dolap yap-
maya yarar. Başka bir işe yaramaz. Mate-
matik şuna yarar diyemezsiniz. Örneğin,

Picasso'yu bilmek size ne kattı? Hiçbir şey
katmadı. Ama çok şey kattı. Picasso'yu bi-
lenle bilmeyen ayırılır, hemen anlaşılır.
Ama nasıl anlaşılır, bunu bilemezsin.
Picasso'yu öğrenirsem boyum uzar diye-
mezsin, daha iyi bir eş olacağım, daha iyi
vatandaş olacağım diyemezsin, ama öyle
olursun. Nasıl yaradığını anlayamazsın.
Doğrudan bir işe yaramaz.

İnsanoğlunun bulduğu, insanlığından
gurur duyduğu bütün buluşlar, bütün gü-
zel şeyler bu üç dalda yapılmıştır. Ve bu-
nun fiziği, sosyolojisi, psikolojisi vardır.
Bunlar da felsefeye girer. Bu yüzden bun-
lara öncelik veriyorum.

Matematik, felsefe ve sanatın diğer dallar-
dan üstünlüğünü şöyle de anlatabilirim:
Doğruyu yanlış matematik sayesinde ayır-
 ederiz. İyiyi kötüyü felsefe sayesinde ayır-
 zeli çirkinini de sanat sayesinde. Bütün ha-
yatımız doğruyu, iyiyi ve güzeli aramakla
geçmiyor mu? Demek ki hayatın özü ma-
tematik, felsefe ve sanatta.

*Yeni teknolojiler, yeni bilim alanları -ge-
netik gibi-, bunlara da hayat tanıyor mu-
sunuz yoksa esas olarak hayat matematik
sanat ve felsefe mi diyorsunuz?*

Eğer insanoğlunun uğraşlarını, bilim
dallarını bir ağaç olarak göreceğ olursak,
gövdesi ya da kökü felsefe, matematik ve
sanattır. Diğer kalan her şey, bunların tü-
revidir.

Onları küçümsüyorum diye değil. Şöyle
diyelim: Genetikten başka bir dala geç-
mezsiniz, örneğin genetikten hukuka ge-
çemezsiniz. Ama matematikten hem ge-
netiğe hem de hukuka geçersiniz.

Hukukun içinde sanat da vardır. Picas-
so'yu bilmeyen bir avukat düşünemezsi-
niz, o avukatlık yapamaz. Genetik bil-
meyen bir aydın bal gibi düşünülebilir,
ama sanat ve felsefeden anlamayan, bu
konularla ilgilenmeyen bir aydın düşü-
nülemez.

Maalesef matematikten anlamayan aydın
düşünülebiliyor. Çok var ve günlük yazıla-
rına bakarsanız bunlar hemen anlaşılıyor.
İçlerinde çok sevdiğilerim, çok beğendik-
lerim de var, ama matematik bilselelerdi
yaptıkları mantık hatalarını yapmazlardı
gibi geliyor bana, ya da yapırlarsa da böy-
le yapmazlardı...

Ben size müzikten anlamam, şiirden anla-
mam desem, ne kadar öküz dersiniz, değil
mi bana? Matematikten anlamamak
öküzlük olarak değil, tam tersine belli bir
incelik olarak algılanıyor...

*Yine sizin alanınızdan devam edelim, ma-
tematiğin sizin koyduğunuz yerle genel
olarak algılanan yeri arasında çok büyük
bir uçurum var. Matematiğin hayat üze-
rindeki önemi çok anlaşılmış değil.*

*Gençler için çoğu zaman dersten, hem de
zorlu bir dersten ibaret. Genç, sadece il-
gisi varsa onun üzerinde yoğunlaşıyor.
Hayatta da bu böyle algılanıyor.*

Sanat da, felsefe de öyle değil mi? Farkı
var mı?

*Ama sanat daha çok ayağımıza çarpıyor
gibi...*

Tamam da lisede öğretilen, anlaşılın,
önemi kavranan bir dal mı? Farkı yok ki.
Matematik belli, mantık belli. Şu an be-
nimle söyleşi yapıyorsunuz. Ben size
belli bir mantık çerçevesinde kalmaya
çalışarak, doğru ya da yanlış bazı cevaplar
vermeye çalışıyorum. Bu da matematik
değilse ne matematiktir? Doğru yanlışın
algılanmaya çalışıldığı her yerde mate-
matik vardır.

*Konumuza dönecek olursak, talebiniz bir
yana, mevcut üniversite yapısını nasıl de-
ğerlendiriyorsunuz? Ya da şöyle sorayım,
elit eğitim için çizdiğiniz tabloya 1980 ön-
cesi üniversiteler mi daha yakındı, bugün-
kü üniversiteler mi?*

Bir anlamda daha yakın, bir anlamda
daha uzaktı. O zamanlar Türkiye daha
geri kalmıştı. Ben on beş yıl önce Türki-
ye'ye döndüm. Benim dalımda, mate-
matikte Türkiye'nin o günüyle bugünü
arasında büyük fark var. Bugün çok daha
ilerideyiz.

Öte yandan, özgürlükler açısından baktı-
ğımızda, belli ki devlet mekanizması her
şeyi daha fazla kontrol etmek istiyor. Hiç-
bir kuruma özgürlük tanımak istenmi-
yor, çocuk bakmaktan akademiye kadar,
her alanda bu böyle. Dünyadan söz etmi-
yorum, özellikle Türkiye'de devlet yapısı
böyle. O kadar vatandaşına güvenmeyen
bir devletimiz var ki...

Toplumun en bilgili, en çalışkan, en zeki
kişilerinin oluşturduğu üniversitelere bile
güvenilmiyor. Bir toplumda üniversitele-
re bile belli bir özgürlük tanımazsan eğer,
kime tanınır? Şoförler odasına? Kime?
Her şeyden önce üniversitenin özerk ol-
ması gerekir. 1970-1980'lerde bu bir öl-
çüde vardı, şimdi hiç yok.

*1970'lerde de biz özerk üniversiteyi, üni-
versitelerde özgürlüğü talep etmek için
sokaklardaydık...*

O zaman da sorunlar vardı, ama daha öz-
gürdü, YÖK yoktu.

*YÖK'e geçmeden önce şunu sormak is-
tiyorum, Cumhuriyet tarihi boyunca
üniversitelerin, en azından sizin üniver-
site tanımına en yakınlaştıkları dönem
var mı?*

Sadece özgürlük açısından değil, akade-
mik açıdan da herhalde en olumlu dö-

nem, Nazi Almanyası'yla uyuşmayan Alman hocaların Türkiye'ye geldikleri dönemdir. O zaman bilimsel anlamda çok büyük atılım yapılabildi, ne yazık ki gerçekleşmedi.

Geri gönderildiler ya da gitmek zorunda bırakıldılar.

O zaman özgürlükleri yoktu, maaşlar çok kısıtlıydı. Hatta biri Türk vatandaşlığına geçince maaşı kesiliyor. Gidip sebebini soruyor, "Türk olmak kolay mı sanıyorsun sen" diyorlar!

Dönemin iktidarının tutumu bir yana gitmelerinde akademik kıskançlıklar da etkili sanırım...

Olağanüstü insanlar geldi Türkiye'ye, atom bombasının bulunmasına katkı yapanlar ilk önce buraya gelmeyi düşünmüştü. Yeterince özgürlük tanınmadı, kaynak aktarılmadı. Kontrol mekanizması işletildi ve muhteşem olabilecek bir geleceğin önü kesildi.

Cumhuriyetin kurucularının çapları mı elvermedi onları tutmaya ve akademik özgürlük tanımaya?

Evet, anlayamadılar. Onları bununla suçlamak gereksiz, çünkü eğitimleri bu kadardı. Daha iyisini bilmiyorlardı.

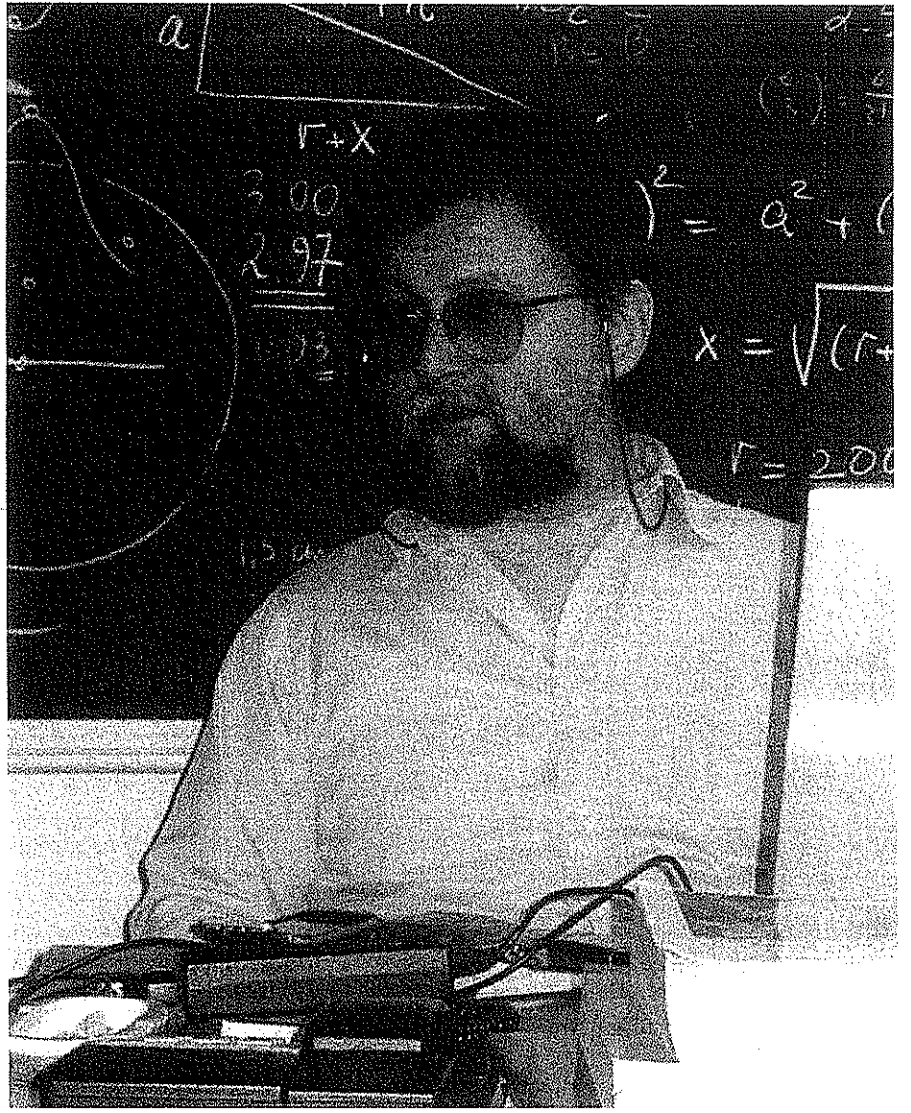
YÖK'ü de daha iyisini bilmeyen iktidarların ürünü olarak mı görmeliyiz?

İlkokuldan itibaren bir kontrol mekanizmasıyla, otoriteyle yaşıyoruz ve otoritenin gerekliliğine inanıyoruz. Bu yüzden de bugün YÖK kanıksanmış durumda. YÖK'ün içeriği değiştirilsin diyorlar, ama YÖK diye bir şey kabul etmiyoruz diyen yok. Bu da kanıksamayı gösteriyor. Daha önceki kuşak hiçbir şey bilmiyordu, ancak bu kadarını yapabiliyordu, bizse sadece bunu biliyoruz. İkinci bir seçenek görmemişiz.

YÖK'ün artık içimize işlediğini mi düşünüyorsunuz?

Otorite ve korku Türk insanının içine işlemiştir. Ben on beş yaşımdan otuz sekiz yaşına kadar yurtdışında yaşadım. Bir yetişkin olarak hayatımın yarısından çoğu yurt dışında geçti, sadece ilk ve son on beş yılım Türkiye'de geçti. Türkiye'de gördüğüm korkuyu, insanların korkusunu başka hiçbir yerde görmedim. Gereğini yapmamak için kendilerini nasıl da kandırıyor, aldatıyor, bin türlü mazeret buluyorlar.

İçinden geçtiğiniz üniversitelerdeki eğitimi, hayat alanlarını 'gerçek özgürlük' olarak tanımlayabilir miyiz, yoksa erken kapitaliz-

talizmin sindirilmiş halinin yansması, 'demokrasi'nin özümsemesi olarak mı görmeliyiz?

Bunlar aslında benim konularım değil, ama gördüğüm kadarıyla akademik özgürlük ya da akademik yetkinlik problemleri Amerika'da da var. Bilimler akademisinde de kavgalar yaşanıyor. Kavga olmayacak değil, olacak. Ama Türkiye'de çoğunluk o kadar otoriteden yana ki, kim ekmeğe parası veriyorsa ona köpekleniyor. Bu, çok acı bir şey.

En acısı bu zafiyeti en yakınlarında görmek. Otorite kimdeyse ondan yanalar. Bu bilinçli bir tercih değil. O benim patronum öyle yapayım diye değil. Özümsemiş, ta en derinden, en içten geliyor, bir tür refleks... Türkiye Cumhuriyeti'ne korku cumhuriyeti de diyebiliriz.

12 Eylül'den önce "Kahrolsun kapitalizm" derken kapitalizmin içinden değil de feodalizmin içinden sesleniyormuşuz diye düşünüyorum, bugün. Biz kapitaliz-

mi, ne olduğunu, kurallarını şimdi şimdi görüyor, yaşıyoruz. Bugün üniversitelerle sermaye arasında kurulan bağ da kapitalizmin bir sonucu. Bu anlamda korku da kapitalizmin işini kolaylaştırıcı bir duygu, yarattığı korku kadar var... Üniversiteler bu korkudan ne kadar bağımsız olabilir ki?

Benim bir türlü çözemediğim sorun şu: Özgürlükten yanayız dediğimizde ne anlıyoruz? Ne tür özgürlükten yanayız? Ne özgürlüğünden yanayız? Düşünsel açıdan mı? Elbette. Düşünsel açıdan herkes düşüncelerini söyleyebilmeli. Eğer düşünsel açıdan özgürlükten yanaysan neden parasal, yani finansal, ekonomik açıdan da özgürlükten yana olmayacaksın ki? Bu bağdaştırması zor bir durum.

Sen adama para kazanamazsın diyeceksin: O kadar para kazanamazsın, işçi çalıştıramazsın. İşçi çalışmak istiyor, o çalıştırmak istiyor. Arz var talep var. Alan memnun, satan memnun. Sense çıkıp, "Hayır, toplum böyle olmaz," diyeceksin. Öte yandan da düşünsel olarak özgürlüğü savunacak-

sın. Bu bir türlü benim içinden çıkamadığım bir çelişki.

Ben her ne kadar kendimi komünist olarak tanımlıyorsam da, bu kadar kesin hatlarla da kapitalizme karşı çıkamıyorum doğrusu. Çünkü mülkiyet özgürlüğünü, insan çalıştırma ya da iş yapma özgürlüğünü vermediğin sürece ne kadar düşünsel özgürlük verebilirsin, bilemiyorum. Düşünebilirsin ama eyleme geçemezsin. Bu doğru değil sanki.

Ben yaşam tarzı olarak, bir komünist düzen tarzında her şeyi herkesle paylaşan malı mülkü olmayan bir adamım, ama bu sadece beni bağlar. Ama toplum için nasıl bir düzen olmalı, nasıl bir düzen gereklidir konusunda ahkâm kesemiyorum; cahilliğime verin.

Felsefe olarak bunun bilgisine sahipsiniz, ama gündelik hayat içinde bunun konumlandırılmasında mı çelişkiye düşüyorsunuz?

Evet. İnsan malzemesi var. Herkes ben değil. Herkes ben olsa sorun olmaz, her şeyi paylaşırız. Sosyal psikoloji diye bir şey var. İnsanın ne olduğunu görüyorsunuz. Öyle yapmayın benim gibi yapın diyemiyorsun. Olmayacağını biliyorsunuz. Ortada halk diye bir topluluk, bir gerçek var. Onlara bir şey önerceksin. Senin önerceğin şey olmaz. Çünkü insanlar o seviyede değil ve yakın gelecekte de, uzun gelecekte de olmayacaklar. Dolayısıyla, o konuda sessiz kalmayı tercih ediyorum.

Zaten eğer komünizm bugüne kadar mümkün olsaydı, bir biçimde öyle bir düzene yaklaşılabilirdi.

Korkunun akademik çevrelerdeki görünümünü biraz daha aşsanız...

Korku sadece üniversitede değil, hayatın her aşamasında var. Bu şundan kaynaklanıyor, Türkiye'de AKP'nin iktidara gelmesini anlamak lazım. Aydınların, Kemalistlerin bunu anladığını sanmıyorum. Halk artık bu devleti istemiyor.

AKP'yi mi istemiyor, devleti mi?

Devleti istemiyor. AKP ve BDP'nin popüleritesinin sebebi budur. Halk artık yeter diyor, artık biz korkmak istemiyoruz, hakarete uğramak istemiyoruz. Bize insan gibi davranılmasını istiyoruz. Bize "sen yobazsın, sen cahilsin, başın kapalı, o halde sen aydınlık değilsin, sen başbakan, cumhurbaşkanı olamazsın" denmesini, böyle görülmeği, böyle tanımlanmayı istemiyoruz diyor. "Halkı aydınlatalım" der demez halka hakaret etmiş oluyorsun ve aslında hakaret de ediyorsun. "Sen karan-

lıktasın, seni aydınlatacağım" diyorsun çünkü.

Bu anlayış devletten kaynaklı, 1923 devriminin amacı da budur aslında. Halk belli tarihe kadar bunu içine sindirdi. Ama şimdi eskisi kadar cahil değil, eskisi kadar çaresiz değil, parası pulu da var artık. Parası var ama gücü yok ve sürekli hakarete uğruyor. Olmaz. Olmuyor da. Kemalistlerin bunu anlamaları gerekiyor.

Köylerde jandarmadan korkmayan yoktur. Sadece doğuda değil, batıda da vergi memurundan, müfettişten korkmayan yoktur. Halk artık hakaret görmek istemediği gibi devletten de korkmak istemiyor.

Türkiye'ye dönünce, Nesin Vakfı'na geldim, biliyorsunuz, bir gün bir panik: Müfettişler geliyormuş. Eee gelsinler dedim, neden korkalım, bizim düşmanımız değil ki, biz kötü bir şey yapmıyoruz ki. Eğer yanlışımız varsa gösterirler, doğrusunu yaparız. Zamanla ben de anladım ki korkmak gerekiyormuş müfettişlerden!

Türkiye'de vatandaşla devlet birbirine düşmandır. Nasıl okulda öğretmenle öğrenci birbirine düşmansa devletle vatandaş da öyledir, devlet vatandaşına, vatandaş devlete güvenmez ve devletten korkar, kaçar. Bunun değişmesi gerekir. Bu değişmediği sürece o korku da gitmez.

Üniversite de halka güvenilmez, korkulması bir alan olarak görülüyor, 'ben bilirim' edasındaki akademisyen karakterleriyle... Siz de bir iktidar alanı olarak görülüyorsunuz, bu ilişkiyi nasıl dönüştüreceksiniz?

Tabii ki biraz daha bilinçli biri olarak toplumdaki bu yarayı görüyor, bunun geçmesi için elimden geleni yapıyorum.

Akademisyenin rolü ne burada, böyle bir rolü var mı, ne yapabilir?

Bence örnek olabilir. Başka da ne yapabilir, bilemiyorum.

Tabii ki üniversitede de belli bir yere geldikten sonra, yavaş yavaş idareye doğru çıkıyor, bölüm başkanı, rektör oluyorsunuz. Orada kurduğunuz mekanizmaları - demokrat demeyelim, demokrat olmak zorunda değilsiniz- daha az korkutucu hale getirebilir, küçük yapılarda da daha katılımcı, daha özgürlükçü olmasına çalışabilirsiniz.

Halkın artık devleti istemediğini söylediniz, yerine ne ikame edilecek, daha az korkutan bir devlete mi ihtiyaç var?

Türkiye'de yeni bir devlet anlayışı gerekli ve elzem.

Size göre nasıl bir devlet anlayışı gerekiyor, hangi mekanizmaların değiştirilmesi lazım?

Mekanizma değil, anlayış değişmeli. YÖK'ün kaldırılmasından söz etmiyorum, kaldırın istediğiniz kadar, ama o anlayış kahr orada. Polisin, jandarmanın, müfettişlerin, hakimlerin, savcılarının, bütün bürokratların bilmesi gerekir ki bu halk için buradalar. Hizmet için buradalar. O halk olmasa onlar orada olmayacaklar. Bilmeliler ki o parayı da, yetkiyi de, gücü de halktan alıyorlar. Ve halka karşı sorumlular. En iyi hizmeti vermekle yükümlüler.

Üniversitelerde ne yaptı öğrenciler, yumurta attılar, konuşurmamışlar. Zannediyorlar ki güç konuşurmamakta. Çünkü öyle görmüşler. İlkokulda da öyle görmüşler, anne babalarından da öyle görmüşler, müdürden öyle görmüşler, polisten öyle görmüşler. Gücü olan eline sopayı alır, böyle görüyorlar. Gücü hizmet, başkalarına mutluluk vermek olarak görmüyorlar. Başkalarını mutlu etmek olarak görmüyorlar. Başkalarına eziyet etmek, başkalarını susturmak olarak görüyorlar. Öyle görmüşler, öyle büyümüşler, öyle yetmişmişler ve işte öyle yapıyorlar.

Sorun yumurta atmak değil aslında, sorun konuşurmamak. Bu ikisi karıştırıldı. Yumurta atmak kabul edilebilir bir protesto biçimidir. Bana da yumurta atınsınlar, hoşuma bile gider, ama konuşursunlar. Öğrenci orada gücü ben elime alıyorum diyor, güçle ne yapacağız diye soruyor. Cevap hazır: Şiddet saçacağız, konuşurmayacağız. Bize nasıl faşizan davranmışlarsa, güç elimize geçtiğinde biz de faşizan davranacağız diyor.

Siz de öncelikle yumurta atan öğrencilerden yakınıyorsunuz, kapitalizmin hiçbir payı yok mu burada?

Hayır, yumurta atan öğrencilerden değil, konuşurmamayan öğrencilerden yakınıyorum. Kapitalizmin hiçbir payı yok. Ben kapitalist ülkelerde okudum, büyüdüm. Gördüm. Türkiye'de derin bir anlayış bozukluğu var...

AKP iktidarıyla birlikte demokrasinin sık dillendirildiği bir süreçten geçiyoruz, en azından dil olarak bu böyle. AKP soldan da liberallerden de destek alıyor, ama muhalefet hâlâ şiddetle, baskıyla susturuluyor. Öğrenciler de bundan payına düşeni alıyor. Bu siyasal iktidarın samimiyetsizliğini göstermiyor mu?

Bunu iktidar değiştiremez ki. Biz gelelim iktidara, nasıl değiştireceksin ki? İnsanların mayasında bu var. Böyle büyümüşler. Böyle birdenbire değişmez ki,

bir süreçtir bu. Solcuların ve Kemalistlerin şunu anlaması gerekiyor: AKP nasıl iktidara geldi? Kömür verdiler de, erzak verdiler de değil, kendilerini kandırmasınlar. Kurdukları devleti artık bu halk istemiyor.

Eskiden halkın gücü yoktu, parası yoktu, eğitimi yoktu, koyun gibi güdebiliyorlardı. Artık öyle değil, gerici ya da yobaz, ne olursa olsun, ama artık adam yerine konmak istiyorlar. Ve artık güçleri var. Kemalistlerin, CHP'nin, aydınların bunu görmesi gerekiyor.

AKP'yle halkın mı iktidarda olduğunu düşünüyorsunuz?

Aynen bu. AKP bugün halk partisidir. Herhangi bir taşra ilçesine gidin ve orada kimler AKP teşkilatında görün: halk. Kendi kendimizi kandırmayalım. Eğer sorunları görmezsek bu toplumu iyileştiremeyiz. Ben böyle söyleyince AKP'ci diyorlar. Gerçek bu arkadaş. Beğen ya da beğenme. Ben politikacı değilim, ama bunu anlayacak kadar kafam var. AKP iktidara gelmişse halk artık isyanda olduğu için gelmiştir. Bu devleti istemediğinden, hakaret görmek istemediği için gelmiştir.

Bunun ekonomik, siyasal sebepleri yok mudur? AKP de sonuçta sistemin partisidir. En amiyane tabirle Amerikan oyunu, emperyalist güçlerin oyunu falan da dememez mi?

Diyelim öyle... Amerika olsa olsa Mayyip Erdoğan'ı getireceğine Tayyip Erdoğan'ı getirmiştir, o kadar... Sonuç olarak ne kadar güçlü olursan ol, ülkenin zaafını kullanarak istediğini başa getirebilirsin. Bu ülkenin zaafı da devletin sürekli halkına hakaret etmesidir!

Giderek üniversiteden çıkıp hükümet, iktidar meselesine dönüştü röportajımız, ama devamla, AKP iktidarının üniversitelerde ve diğer alanlarda uyguladığı şiddete baktığımızda pek de halktan yana bir tutum göremiyoruz, şimdiki kadar böyle şiddet görmedik diyemsek de, en az eskisi kadar bir şiddet yaşıyor. Bunu da şiddeti benimsemiş bir kuşaktan yetiştiler, başka türlüünü görmediler, diye mi açıklayacağız?

Polis şiddeti her yerde var. Ben Fransa'da üniversite öğrencisiydim. Yürüyüşlere katıldım. Polislerin bize nasıl nefretle baktığını, komiserden döv işareti beklediğini, dövmek için içinin gittiğini gördüm. Şiddet, polisin en kibar olduğu İngiltere'de de var. Çok yanlış bir yaklaşım, hiç kuşku yok, ama polisin görevi o zaten. Polise o görev verilmiş.

Ama öğretmene o görev verilmemiş. Öğretmenin görevi şiddet saçmak değil. Öğretmenenden beklenen davranış biçimi elinde sopayla dövmesi ya da disiplini sağlaması değildir. Öyle olmaması gerekir. Türkiye'de şiddet sorunu; polisin şiddete başvurması, orantısız güç uygulaması tabii ki sorun, ama temel sorun, korkuyla yaşayan toplum.

İnsanların içine düşen korku sadece polisten değil, jandarmadan, vergi memurundan, öğretmenden, müdürden, konudan komşudan, anadan babadan, her şeyden... Türk toplumu dediğim gibi olmasa, sorunuzda dile getirdiğiniz eleştiriye gerek kalmaz ki.

Polisin uyguladığı şiddet, öğretmenin öğrenciye uyguladığı şiddetten daha az tehditkar gibi bir sonuç çıkıyor söylediklerinizden.

Öyle bir anlam çıktığını sanmıyorum, ama öğretmenin ya da anne babanın şiddetini daha içselleştirdiğimiz, içimize daha fazla işlediği kesin. Polisin şiddetine karşı başkaldırabiliriz de öğretmen ya da anne babanın şiddetine karşı başkaldırmayız, genellikle kabul ederiz, içselleştiririz ve büyüdüğümüzde aynı şiddeti başkalarına uyguluyoruz.

Bütün bir toplum şiddet ve korku üzerine kurulmuş. Dışarı çıkın, bir babayla ya da anneye bir çocuğun yürüyüşüne bakın. Anne öndedir, çocukların adımları yetişmez, çocukağzı koşar durur. Neden, çünkü anne ya da baba çocuğu adam yerine koymaz. Bir annenin çocuğunu nasıl beslediğini görün: Dayar ağzına kaşığı, yer misin, istiyor musun diye sormaz. Şiddet annenin memeyi bebeğinin ağzına dayamasında başlıyor!

Üniversitelere de istemedikleri halde YÖK dayatıldı. Bu akademik eğitime nasıl yansdı?

Çok büyük bir değişim Özal döneminde yapıldı. YÖK'ten bağımsız bir şekilde olağanüstü olumlu bir şey oldu. Türk parası özgürleşti. TÜBİTAK yurtdışına çıkması için birçok öğrenciye burs verdi. Bunların birçoğu Türkiye'ye döndü. Bunlar şu anda otuz beş-kırk yaşları arasında gençler ve birçoğu gerçekten olağanüstü.

Bununla bağlantılı olarak, bugün Türkiye akademik olarak 1980'lerden çok ileri seviyede. Bu da 12 Eylül, daha doğrusu Turgut Özal sayesinde oldu. Sevelim sevmeyelim, kabul edelim etmeyelim ama bu bir gerçek. Bu nesnel olarak kanıtlanabilir, bugün kaliteli yayın sayısı 1980'lerle kıyaslanamayacak kadar önde. Tabii ki İtal-

ZENGİNLER DÜNYAMIZI NASIL MAHVEDİYOR

Herve KEMPF

Para *arsızlığıyla* kendinden geçmiş uluslararası bir süper zenginler oligarşisinin ve kit kaynaklarıyla onları taklit etmeye çalışan uluslararası bir orta sınıfın gözü doymaz gösterişçi tüketim iştahı, yaşlı gezegenimizin akat sınırını zorluyor.

Tanınmış Fransız gazeteci Herve Kempf'in acil uyarı niteliğindeki bu çalışması, hemen şu anda harekete geçilmediği takdirde (post-)modern kapitalist tüketimin ancak ölü ya da en iyimser durumda kötürüm bir dünyada, tüketecek hiçbir şey kalmadığında bir sınır bulabileceğinin kanıtlarını sunuyor. Kapitalist yönetici elitin belki de kasıtlı ve bilinçli bir yıkım planıyla hareket ettiğini ikna edici bir biçimde ileri süren yazar, bu yıkım hareketinin en başta biçimsel demokrasi ile temel insan, yurttaş ve işçi haklarının, meşru ve sosyal devlet iddiasının elde kalan son kırımlarını hedef aldığını gösteriyor.

Kempf'e göre karşı karşıya bulunduğumuz yıkım, doğanın ya da maddenin kendi hareket yasalarından kaynaklanan nesnel bir durum olmaktan ziyade, çıkarını bunda bulan bir grubun politik tercihlerinin sonucudur ve politik bir yanıtla karşı konulması gerekmektedir. Yazara göre bu politik yanıt, ancak ekolojiyi dikkate alan bir kitlesel sol hareket ya da solun toplumsal taleplerini içselleştiren bir kitlesel çevreci hareket tarafından verilebilir.

Fransızcadan Çeviren: İsmail Kılınc

epos

tel— 0 312 232 14 70

Fax — 0 312 229 99 1

eposkitap@eposyayinlari.com

GMK Bulvarı, 60/20 (06570)

Maltepe-Ankara

ya'nın, Fransa'nın çok gerisindeydi, o başka, ama 1980'lerle karşılaştığımızda ortaya böyle bir tablo çıkıyor.

Vakıf üniversitelerinin bu tablodaki payı ya da yeri ne?

O dönemde yurtdışına giden öğrenciler geri geldikleri zaman vakıf üniversitelerinde, yani adam gibi para ödeyen kurumlarda iş bulabildiler. Yoksa yurtdışında kalırlardı, dönmezlerdi. Mesela, Koç Üniversitesi bir sürü genç alabildi bünyesine ve iyi de yaptı.

Devlet üniversiteleriyle vakıf üniversiteleri akademik olarak karşılaştığımızda ortaya nasıl bir tablo çıkıyor?

Devlet üniversitelerindeki hocalar birer devlet memuru ve bu kendilerine defaten hatırlatılıyor. Konferansa gitmek için bile izin alamıyorlar. Ben hayatımda hiçbir üniversiteden konferansa gitmek, tatile çıkmak için izin almadım.

Bir kere Amerika'da bir konferansa gittim. Beni aramışlar o sırada, dönüştü bölüm başkanı izin almadan gittin dedi. Ne izni, izin mizin almayacağım dedim. Sigorta, şuydu buydu dedi. Ben sorumlu bir insanım, görevimi yapıyorum, istediğim yere istediğim zaman giderim, izinsiz giderim, dedim, sesini çıkarmadı.

Başka hiçbir yerde böyle baskı görmedim, ne Bilgi'de ne başka yerde. Bilgi'de bölüm başkanıyım, birisi gelip benden izin istediğinde derhal çek git diyorum: İzin istemezsin. Derslere girecek. Dersine girmezse kıyamet kopar. Görevini yapacak. Bunun dışında özgürdür.

Siz burada kendinizden söz ediyorsunuz. Her akademisyen aynı özgürlüğü kullanabiliyor mu?

Bilmem. Ben on beş yıldır bölüm başkanım. On beş yıldan beri istifa etmeye çalışıyorum, hiç kimse izin vermiyor, hepsinin keyfi yerinde. Bölüm başkanı var mı yok mu, belli değil. Başka bölümlerdeki hali bilmiyorum, ama şikâyet eden duymadım, görmedim.

Sindirilmiş ya da yedirilmiş korkuyu vakıf üniversitelerinde görmüyor musunuz?

Vakıf üniversitelerine devlet üniversitelerinden geçişler oluyor. Devlet üniversitesinden gelip vakıf üniversitesinde dekan oluyor mesela. Bu Bilgi'de de oldu. İki yıl sürekliliği çatışıyoruz, o bir türlü devlet yönetimini bünyesinden atamıyor. İki yıl sonra yavaş yavaş alıyor yeni düzene. Sonra dost oluyoruz, ama o değişimin farkında değil. İki sene o kadar uzun bir

süre değil. İki yıl çekiyoruz belki ama bir insan kazanıyoruz.

Ama abartmayayım, vakıf üniversiteleri daha özgür bir ortam olsa da korku her yerde olduğu gibi vakıf üniversitelerinde de var. Öte yandan, vakıf üniversitelerinde hocalarla sözleşmeler yıllık yapılıyor. Bu da tabii akademik özgürlüğün önünde çok büyük bir engel. Yönetime karşı sesimizi yükseltirsek, yönetime karşı bir hareketimiz olursa, atılırız tehlikesiyle karşı karşıyayız sürekli.

Üniversitelerin birer araştırma geliştirme kurumu olarak çalışması, özel sektörle ve buldukları kent sermayesiyle kurdukları ilişkiler, döner sermaye anlayışı. Özetle, üniversitelerin birer ticari şirket gibi konumlanmaları akademik çalışmalarda nasıl bir tahribat yaratıyor?

Tahribattan değil faydadan söz etmeliyiz. Niçin karşı çıktığınızı tahmin edebiyorum ama örnekleriyle sabit ki çok da faydası var.

Bu örneklerle beni iknaya çalışır mısınız?

Bilimsel gelişmelere baktığımız zaman nerede para varsa orada bilimsel gelişme oluyor. Sadece teknolojik anlamda değil. Bugün teorik anlamda, bilgisayarlarla ilgili bir bilim var mesela. Niye? Çünkü para orada, talep orada. Amerika'nın en büyük şirketlerinden Microsoft olağanüstü üç soyut matematikçiye dünyanın maaşını vererek bünyesine aldı mesela.

Çünkü Ar-Ge çok önemli. Ne demek Ar-Ge: araştırma geliştirme. Sosyoloji gibi bin kişiye soru sorayım da istatistik yapayım gibi bir şey değildir Ar-Ge, çoğu zaman Ar-Ge'de sonucu göremezsin, istediğin sonucu elde edeceğinden emin olamazsın. Ama bir şey ararsın gerçekten. Isıyı şu kadar hızla, elektriği şu kadar güçle geçiren, sürtünmeyi bilmem ne yapan bir araç ya da bir hareket. Ya da bir listeyi çok çabuk sıralayabilen bir bilgisayar programı ya da çok hızlı bir arama motoru...

Sonuçta bu mümkün olmayabilir ama yapabilirsin de. Bu güvensizlik, belli bir parayı riske atıyorsun demektir. Ne zaman parayı riske atarsın? Bugünün sağlam olduğu zaman, bugünden emin olduğun zaman... Bugünden emin değilsen, yarından emin değilsen, her an iflas etme şansın varsa, zar zor ayakta duruyorsan, araştırma geliştirme için parayı riske atmazsın, imkânlarını kullanmazsın.

Bir ülke ne kadar refahsa, ne kadar gelişmişse, ne kadar yarınını güvenceye almışsa, o kadar ileriye yönelik Ar-Ge yapabilir,

beş yıl hatta elli yıl sonrasını düşünebilir. Ne kadar uzağı düşünebilirsen o kadar teorik olur, bir başka deyişle o kadar önemli olur ve o kadar fazla etkisi olur.

Diyebilirsin ki ben kapitalist sisteme, dolayısıyla bu yolla kalkınmaya karşıyım... Saygı duyarım, benzer duyarlılığı ben de paylaşıyorum, ama bu bakış açısıyla tarihin dışında kalmaya, marjinal bir hayat sürmeye mahkûmuz derim. Çağ onların çağı ve biz onların çağında yaşıyoruz.

Bu çerçevede, argeye ayrılan ödenek ya da özel sektörün yaklaşımında devlet üniversiteleriyle vakıf üniversiteler arasında bir fark var mı?

Var tabii. Ar-Ge daha çok teknik konularda olduğu için laboratuvar gerektiriyor. Laboratuvarlarda kullanılan araç gereç de çok çabuk eskiyor, modası çok çabuk geçiyor. Her yıl ya da iki yılda bir yenilenmesi gerekiyor. Bu da bir bütçe gerektiriyor. Bu bütçe de öğrencilerden gelen parayla sağlanacak bir şey değil. Bilgi Üniversitesi'ni neden Amerikalılara sattılar, çünkü başa çıkamadılar. Bu ancak ya arkanda çok büyük bir sanayi ya da devlet olmasıyla halledilebilecek konu.

Büyük sanayi şirketleri de kendi üniversitelerini kuruyor, kendi elemanlarını yetiştiriyor.

Tabii, ama bu kadar da olumsuz bakmayın buna. Bunlar kötü şeyler değil. Ben olsam ben de aynı şeyi yapardım, benim sanayim olsa, ben de üniversitemi kurardım, lisemi de kurardım, çünkü o üniversiteye öğrenciyi o liseden alacağım. Siz de olsanız aynı şeyi yaparsınız.

Sistemi eleştirmek ile sistemin içinde yapılan olumlu şeyleri eleştirmek arasındaki farkı görmeliyiz. Yoksa ben kapitalizme karşıyım diye bakkal dükkânı bile açamazsınız!

Özel sektöre, sanayiye bu kadar bağımlı olmak, akademik eğitimde hiç zaafa yol açmıyor mu? Elit alanlara ilgiyi ve özeni azaltıyor mu örneğin, özel sektör sizin alanlarınızı nasıl görüyor?

Ar-Ge dediğimiz zaman daha çok bilimin uygulamasından söz ediyoruz. Uygulamanın da şöyle bir tehlikesi var, teori küçümselebiliyor. Ben uygulamacı istiyorum, teori beni ilgilendirmiyor diyebiliyor sanayici. Oysa teoriyi bilmeyen iyi uygulamacı da olmaz...

Yani sözünü ettiğiniz tehlike var ama bu tehlike sadece bilim için değil, Ar-Ge isteyen şirket için de geçerli. Teoriyi bilmeyen ancak emir kulu olabilir. Şu düğ-

meye basmasını, sonuçlara bu formülü uygulamasını bilir ama yeni bir durumla baş etmesini bilmez, yaratıcı olamaz, esaslı yeni keşifler yapamaz. Yaratıcı olmak istiyorsanız mutlaka kuramsal araştırmacı nitelikli olan insanlar yetiştirmeniz lazım.

Dedim ya, Microsoft en soyut dalda çalışan üç kişiyi işe aldı. Topolojist bunlar. Yani hiçbir işe yaramadığını düşündüğümüz konularda çalışıyorlar. Ne kadar o hiçbir işe yaramayan konularda eğitim görürseniz, Ar-Ge'ye de uygulamaya da o kadar faydası olur.

Türkiye bunun ne kadar farkında sizce? Ya da Türkiye'deki uygulamanın zaafı nereden, nasıl baş gösteriyor?

Türkiye'nin bunun farkında olduğunu sanmıyorum. Ama örneğin Tosun Terzioğlu bunun farkındadır, çünkü uzun seneler Sabancı Üniversitesi'nin rektörlüğünü, TÜBİTAK başkanlığını yaptı, kendisi de babası da matematikçi ayrıca ve belli bir kültüre sahip. Çevremdeki meslektaşlarım bunun farkındalar ki bunlar da yavaş yavaş üst düzeylere geliyorlar.

Ama genel olarak toplumun ya da devletin, hatta TÜBİTAK'ın bunun farkında olduğunu sanmıyorum, daha doğrusu olmadığını biliyorum. TÜBİTAK'ın başkalarına bakın, ne olduğuna, kim olduğuna, eğitimine bakın. Göreceksiniz ki kuramsal bilimle hiçbir ilgisi yoktur. Uygulamalı bilimle de yoktur.

Burada siyasi kadrolaşma devreye giriyor.

Maalesef...

Üniversitelerde akademik kariyer yapmak ya da üniversite içi bürokraside ilerlemek için siyasal iktidarın etkisi ne, kadrolaşma görüyor mu?

Taşra üniversitelerinde muhtemelen görülüyordur. Ama bu AKP'ye özgü bir şey değil. Her zaman, her yerde olmuştur. Taşra üniversitelerinin yazgısı budur.

Metropollerdeki üniversiteler bundan muaf mı?

Galiba büyük ölçüde muaf. Tabii ki iktidarla iyi geçinmek durumundalar. En azından vakıf üniversiteleri. Çünkü yer bulacak, bina yapacaklar. Bunun için birtakım ilişkilere ihtiyaç var. Baktığımızda üniversitelerin neredeyse tümünün mütevelli heyetinde mutlaka iktidardaki partiden milletvekilleri, belediye başkanları vardır. Hayatın gerçekleri bunlar.

AKP'nin dinle pekiştirdiği söylemi, bilimle olan ilişkisini nasıl yönlendiriyor? Dini dokmatikliği ne kadar kırabiliyor, kırdığı ya da kırmaktan imtina ettiği durumlarda bu üniversitelere nasıl yansıyor?

AKP'yi dinle değil, tutuculukla, muhafazakârlıkla bağdaştırmak gerekiyor. Bu muhafazakârlık da sadece AKP'ye özgü değil. Türkiye'de bugüne kadar gelmiş bütün iktidarlara özgü bir durum. Belki Turgut Özal'ı bunun dışında tutmak gerekiyor. O, zamanında benim de algılayamadığım türden, tuhaf bir adamdı.

Bunun daha çok Türkiye'nin geri kalmışlığıyla ilgisi var.

AKP, DYP, ANAP, hangisi olursa olsun, başa gelenlerin eğitimine baktığımız zaman çok büyük bir oranda mühendis kökenli olduklarını görürsünüz. Temel bilimci değiller. İnönü vardı, o da zorla girmişti siyasete. Ama temel bilimci çok azdır. Bu da Türkiye'nin temel bir problemi.

Gönül isterdi ki daha geniş gören, daha geniş kültürü olan birileri olsun. Yok da değil var, mesela Mehmet Aydın'ı ben tanımam ama hakkında çok güvendiğim insanlardan, çok olumlu şeyler duyuyorum, ilahiyatçıymış, felsefeye yakın bir dal, ama TÜBİTAK'ın başına gelen kişiyle, hakkında bu kadar olumlu şeyler duyduğum Aydın arasında bir bağlantı kuramıyorum. Maalesef, bunun böyle olmaması gerekiyor.

Hatalı kadrolaşma yani!

Türkiye'de öyle bir yapı var ki. Bir yere ancak başkalarının desteğiyle gelebiliyorsunuz, bu desteğe ihtiyacımız var. Sonra da onlara birtakım mükâfatlar vermeniz gerekiyor. Galiba bunun sonucunu yaşıyoruz Türkiye'de. Geldiğiniz yerin bedelini ödüyorsunuz.

Devlet üniversitelerindeki akademik çalışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok fena değil. Hiçbir zaman istenen düzeyde değil, olması istenen düzeyde değil, ama içler acısı da değil. Tabii belli başlı büyük üniversitelerden bahsediyorum, ODTÜ, Ege, Çukurova... Belli alanlarda başarılı çalışmalar yapıyorlar, ama aşınıyorlar.

Kaç para alıyorlar? 2.500 belki. Ben alıyorum 6.000, Koç Üniversitesi 10-15 bin lira ödüyor. Niye o paraya orada kalın ki? En iyileri, en fazla rağbet gören, en fazla iş yapan, en zeki, en bilgili hocalar devlet üniversitelerinden kaçıyor. O yüz-

KADIN KİTAPLIĞI

MARKSİZM VE CİNSEL DEVRİM

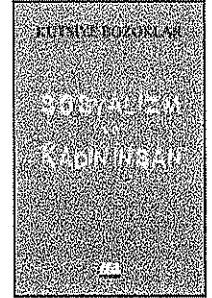
Aleksandra Kollontay

Adanmış Bir Ömür CLARA ZETKİN

Luise Dorneman

SOSYALİZM ve KADININSAK Kutsiye Bozoklar

KÜBA'da KADINLAR Margaret Randall

KADINLARIN KURTULUŞU V. İ. Lenin Nadezhda Krupskaya

KIZIL ÇİN'DE KADINLAR GÖĞÜN YARISI Janet Goldwasser - Stuart Dowty

AKA DEMİ YAYIN

AKADEMİ YAYIN

Hocapaşa Mahal'
No:1 Kat 2 D. 23
Tel: 0212 519 70 90
W:
E-mail:

ileti

95

96

39

den maaşları falan serbest bırakmak lazım, yoksa gidecek yıpranacak ve zamanla yok olacak devlet üniversiteleri.

Üniversitesiz kent kalmadı gibi, oralarda akademik eğitim nasıl?

Kötü. Profesör olmayan üniversiteler var. Doçent ya da asistan bölüm başkanlığı yapıyor. Bilgisi yok. Doçent jürilerine girdim, görüyorum. İçler acısı. Ama zamanla düzelecek. Üniversite kurmak kötü bir şey değil.

Bu kadar üniversitenin topluma yansması, istatistiklerde görülen üniversite mezunu işsiz oranındaki artış...

O kadar gencin bir şehre gitmesi şehrin çehresini de değiştiriyor. Şehre bir dinamizm kazandırıyor. Yeni bir görüş açısı kazandırıyor. Bunlar olumlu şeyler.

Üniversitelerle istihdam arasında doğrudan bir orantı kurulabilir mi, istihdama yönelik eğitime mi ağırlık verilmeli?

Bir ideal olarak, üniversite iş ve işçi bulma kurumu değildir. Şu kadar üniversite mezunu işsiz dedikleri zaman bu bana hiçbir etki yapmıyor doğrusu. Benim anlayışına göre birinin 'üniversite bitireyim de iş bulayım' diye üniversiteye gitmemesi gerekiyor.

Ama toplumdaki anlayış öyle değil tabii ki, anne-baba, toplum ve hatta hükümetteki insanlar, herkes üniversiteyi bitirenin bir işi olmalı, iş bulabilmeli diye düşünüyor. Bir yere girmelisin...

Benim anlayışına göre, üniversite daha fazla para kazanmanın, daha iyi iş bulmanın mekânı olmamalı. Yeni kurulan üniversiteler benim anlayışına göre daha çok meslek okulları. Meslek okulu olduğu için meslek kazandırması ve iş buldurması gerekiyor. Bu anlamda toplumun beklediği anlamda, evet, öyle olmalı, ama benim anladığım anlamda öyle olmamalı.

Taşra üniversitelerinden söz ederken dökülüyor dediniz. O zaman meslek öğretme kapasiteleri de oldukça düşük.

Evet, ama en kötü eğitim hiç eğitimden daha iyidir. Bugün böyle ama bir de geleceği var bunun. Bu yüzden anlayışla karşılamak lazım. Türkiye'nin 120 üniversitesi var, 40-50'si özel üniversite. Bu kadar üniversiteyi besleyecek ne hoca, ne de öğrenci kapasitesi var. O yüzden OECD istatistiklerinde, eğitim konusunda, okuduğunu anlama konusunda sondan ikinci çıktık.

Son yıllarda üniversite sınavlarında sıfır doğru cevaplar çıkıyor. Bu da eğitimin topyekûn vasatlığını göstermiyor mu?

Yanlış yerden bakıyorsunuz. Niye sonlara bakıyorsunuz ki? Niye başarı düzeyinin sonlarına bakıyorsunuz, ilklere bakın.

İlklere baktığımız zaman, eskiden temel bilimlere gidenler ilk 100'den ya da ilk 200'den insanlar oluyordu. Şimdi ilk 10 binden oluyor ancak. İşte bu kötü. Ar-Ge talebi nedeniyle teoriye ilgi azalır diyoruz ya, işte bu yaşanıyor Türkiye'de. Bütün üniversite sınavı birincileri mühendisliğe gidiyor. Herkes mühendis oluyor. Mühendislik ne ki, senin gibi başarılı bir insan nasıl inşaat mühendisliğine gider ki?

Siz nereye gitsin istiyorsunuz, size mi gel-sin?

Tabii, matematik yapın, fizik okusun, araştırmaya yönelik yaratıcı bir şey seçsin.

Ama o mezun olur olmaz iş bulabileceği bir alana gidiyor ya da yönlendiriliyor.

Matematik Köyü'nde öğrencilere göstermek istediğimiz bu. Dünyada paradan puldan çok daha önemli, hiçbir maddiyatla ölçülmeyecek değerli işler vardır. Bunları göstermek istiyoruz. Ortaokulu bitirince geliyorlar. Hayatları değişiyor.

Akademisyenle öğrenci arasındaki ilişki, geçmişle kıyaslandığında nasıl seyrediyor?

Yurt dışına çıkmış, yurt dışından gelmiş insanlar başka türlü oluyor. Türkiye'nin dışına çıkmamış olanlar, özellikle taşrada olanlar daha otoriter. Korkuyor tabii, cehaletinin ortaya çıkmasından korkuyor.

Başlarda biraz konuştuk ama öğrenci eylemlerini nasıl görüyorsunuz, taleplerini ve taleplerine karşılık gördükleri baskıyı ve şiddeti?

Üniversiteye polisin girememesi lazım. Bilgi Üniversitesi'nde bankamatik var. Bir gün para koyacaklar makinaya. Baktım, bu işi yapanın yanında iki silahlı adam var. Hemen idareye yazıp, üniversiteye silahlı polisler gireceğine üniversitede soygun olsun daha iyi dedim. Uygulama kalktı. Aradaki farkı görüyorsunuz, devlet üniversitelerinde bu mümkün değil.

Vakıf üniversitelerinde protesto da daha az, polis gelmesine gerek kalmıyor. Daha az tepkisel.

Bilgi Üniversitesi'nde eylemler, protestolar ya da özerklik talebi oluyor mu?

Bazen oluyor. Okulla ilgili dertlerini idareye aktarıyorlar. Vakıf üniversitelerine giden öğrenciler hali vakti yerinde olduğu için toplumsal konularla daha az ilgileni-

yorlar. Topluma karşı daha az sorumluluk taşıyorlar. Kantin pahalı, sinemamız yok gibi sadece kendilerini doğrudan ilgilendiren konularda eylemler yapıyorlar. Bunları da genellikle yönetimle anlaşarak çözümlüyorlar.

Fransa'da olduğum yıllarda bir gün mezun olacak liseliler ayağa kalktı. Lise yasası değişmişti. Bu ayağa kalkışın sebebi kendisinden sonra gelecek öğrencileri korumak içindi. Çok hoşuma gitti. Türkiye'de de 1960'larda olan oydu. Kendisi için değil de başkası için.

1970'lerde de öyleydi.

Evet, hem kendileri için hem de başkaları için talepleri vardı.

Tez konusu olarak porno filmin çekilmesi de vakıf üniversiteleriyle devlet üniversiteleri arasındaki farkı gösteriyor, en azından bunun düşünülmesi ve uygulamaya geçilmesi aşamasında. Sonrasındaki tepkiler, tez hocalarının görevden alınmasına kadar uzadı, bildik bir tepkiydi! Siz de üniversitenin tutumunu eleştirdiniz, hatta bunun için eylem yaptınız. Sizce akademik araştırmada ahlak bir sınır oluşturabilir mi, bu sınır nerede biter ya da başlar?

Oluşturur tabii. Herhalde çocuk pornosu cinsel hayatta ne kadar etkili oluyor diye bir araştırma yaparsanız, muhtemelen etik dışı işler yapmak zorunda kalırsınız. Ama bu aşırı bir örnek. Başka bir örnek vereyim: Kadınlar mı daha akıllı erkekler mi? Zenciler mi matematiğe daha yatkın beyazlar mı? Muhtemelen kadın erkek arasındaki ayırım bir et parçasında değil, ama beyinde de mutlaka bir fark vardır.

Ya da zencilerle beyazlar arasındaki fark; derinin rengiyle zihinsel yetenek arasında bir fark var mıdır? Umarım yoktur, ama olabilir de. Şimdi bu konuda bir araştırma yapılmalı mı yapılmamalı mı? Çünkü bunun sonuçları -varsa eğer- ırkçılığa kadar gider. Zenciler daha akıllı olabilirler, o da olabilir. Ya da kadınlar daha akıllı olabilir. Bu tür araştırmalar toplumun sağlığı açısından yapılmasını denebilir. Oysa son derece geçerli bir soru. Kadın erkek arasındaki fark sadece iki meme bir penisten oluşmuyor, başka sebepleri de olabilir bal gibi.

Bu tür araştırmalar yapılıyor.

Yapılıyor ama daha çok kadınlar o kadar aptal ya da beceriksiz değil demek için, daha doğrusu eşitliği öne çıkarmak ya da çıkar bir yol bulmak için. Tam tersini yapmaya çalışsan...

Buralarda mı sınır koyuyorsunuz?

Ben koymuyorum doğrusu, ama bunların nasıl tehlikeli sorular olduğunu anlayabiliyorum. Mesela, on üç yaşında cinselliği yaşayan çocuk daha mı zeki oluyor? Bu herkesin aklına gelebilecek bir soru aslında. Ama bunu araştırmaya açtığınız zaman toplumun kabul edemeyeceği sınırlarda dolaşırsınız. Ben buna cevap vermek istemiyorum ama böyle bir sorunun da sorulması gerekiyor.

Porno konulu bitirme tezi de toplumun kabul sınırını aştığı için mi sorun oldu, yoksa okul yönetimi kendi bütçesini, ailelerin tepki gösterip çocuklarını okuldan almak istemesini mi ya da potansiyel öğrencileri kaybetme riskini mi dert edindi?

Tabii ki ne kadar öğrenci gelecek diye düşündü. Anneler babalar ne der, çocuklarını bu okula yollarlar mı? Ben de buna karşışım zaten.

Siz, böyle bir konuyu onaylarken kaygı taşıyor muydunuz?

Benim öyle kaygılarım yok. O kaygıları taşıyan soruşturma açar. Soruşturmanın selameti açısından eğer uygun görürse öğretim üyesini geçici olarak açığa çıkarır. Soruşturmanın sonucuna göre atmaz da. Atması da doğru değildir. Bu bir davranış biçimi değilse eğer, bütün tezler bu konuda değilse mesela, kimseyi zorlamamışsan, kişisel bir çıkar elde etmemişsen, en fazla uyarı verilir. Bu uyarı da mümkünse sözlü verilir. Ama anlaşılabilir Bilgi Üniversitesi yöneticilerinin sorunu bu değildi.

Ben bunu liberal maskenin düşmesi olarak okumuştum, liberal maskenin altındaki muhafazakârlığın ortaya çıkması...

Liberaler gitti ki. Maskeyi taktıkları söylenen kişiler orada değil ki. Yönetim tamamen değişti. İki yıldan beri Bilgi Üniversitesi Amerikalılarda ve Amerika'da birilerinin hisse senetleri bu sayede tavan yapıyor. Biz hepimiz de Amerika'daki o şirket için çalışıyoruz. Sizininki yanlış bir çıkarım...

Son olarak yine yumurtalı eylemlere dönmek istiyorum, herkes, iktidar üyeleri, liberaler, hatta solcular, yumurtayı attırandan çok atana bakıp onu yargulamayı seçti...

Bu tür eylemler 'yapılmaz, yapılmamalı' dendiği için yapılır aslında. Öğrenciler de büyükler kabul etmeyecekler, büyüklerin hoşlarına gitmeyecek diye bunu yapıyorlar zaten...

Ama eleştirenler hem bu protesto biçiminde hem diğer eylemlerde polis,

üniversite yönetiminin tutumuna bakmıyor, doğrudan öğrenciyi hedef alıyor. Geçmişte hükümetlerin öğrencileri ve eylemlerini bu kadar ağzlarına aldığı, öğrenciler üzerinden kendilerini parlatmaya çabaladıklarını hatırlamıyorum, herkesin ağzında öğrenciler birer malzemeye dönüştü.

Öğrenciler tepki gösterebilirler, yeter ki tepki gösterebilirler, karşı çıktıkları şeye tepki gösterebilirler. Biz koyun istemiyoruz. Karşı koysunlar, karşı çıksınlar, ama izin versinler başkaları da derdini anlatsın, başkaları da konuşsun. Bu konuşacak kişi AKP'li de olabilir, liberal de olabilir, solcu da olabilir, dinci de olabilir, Kemalist de olabilir. Üniversitede de konuşulmazsa nerede konuşulabilir ki.

Siz hem tepki hakkını, hem konuşma hakkını savunuyorsunuz.

Tabii ki, ben yumurta atılmasına karşı değilim, konuşmacının konuşulmamasına karşıyım, yumurtaya itirazım yok.

Roni Margulies'e yumurta atılmasına tepkiler imza toplama, sonra da yayımlamaya kadar uzadı, neredeyse Hrant Dink'in katledilmesiyle bir tutuldu. Bu da bir tahammülsüzlük değil mi?

Margulies'in yazılarını çok severim, yumurta atılması hoşuma gitmedi, ama atan atar, atsin...

İmza verdiniz mi siz de, protestocuları protesto metnine...

Unuttum, atmışumdur muhtemelen.

Ya, Nabi Yağcı'ya tuvalet kağıdı atılması...

Tuvalet kağıdı atılması terbiyesizlik tabii, ama gençtir, zıppırdır, delikanlıdır, genç kızdır, yanlış yapar, hata yapar, ona müsamahalı yaklaşmazsak kime müsamaha göstereceğiz?

Bu müsamahayı gösteriyorsunuz ama imza da veriyorsunuz. Peki, her türlü iktidara tepki göstermeyenlerin, uyumlu işlerini sürdürenlerin öğrencilere bu kadar yüklenmesini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Bakın ben bir hocayım, ben bir hocaysam eğer, nasıl ticarete müşteri her zaman haklıdır diye bir ilke varsa, öğrenci de her zaman haklıdır, haksız olduğu zaman da haklıdır. En haksız olduğu zaman, yardıma en çok ihtiyacı olduğu zamandır...

Geçenlerde bir görüntü vardı youtube'da, öğrenciler gece okula gidiyorlar; içiyorlar, dağıtıyorlar, kırıp döküyorlar. Belli ki öğrencinin yardıma ihtiyacı var, biz de öğ-

renci olduk, biz de içtik, ama kırıp dökmedik, öğrenci ne kadar kırıp döküyorsa o kadar fazla ihtiyacı vardır.

Matematik Köyü'ne öğrenciler geliyor, olağanüstü öğrenciler de geliyor ama kırıp dökken, küfürlü konuşan, arkadaşlarıyla iletişimde sorunlu gençler de geliyor. Aslında bu gençler "benim yardıma ihtiyacım var" diye bas bas bağırıyorlar.

Nasıl bir yardım?

Ben çukurdayım, ben bataklığa saplanmış durumdayım, bana el uzatın, bana yardım edin, bana el verin, çıkarın beni bu bataklıktan diyor. Bu çağlığı duymak lazım.

Üniversite eylemlerindeki öğrencinin çağlığını da mı aynı tonda görüyorsunuz?

O da aynı şey. Konuşturmayan çocuk, biraz önce ne söyledim, iktidarın güc olduğunu zannediyor, iktidar demek şiddet demektir zannediyor. İktidarı ele almak istiyor, ele aldığı zaman da konuşturmayacak, şiddet uygulayacak. O çocuğun yardıma ihtiyacı var, o çocuğa anlatman lazım, ona, iktidar demek bu demek değil, iktidar demek yardım etmek demektir, hizmet vermek demektir, demen lazım. İktidar olmanın kolay olmadığını öğrenmesi gerekiyor.

Ama o hak talebiyle eylem yapıyor.

Ne istediğini bilmiyor. Aslında yardım istiyor. Farkında değil.

Siz öğrenci olsanız, nasıl bir eylem yapardınız?

Eylem falan yapmazdım, bakalım ne diyecek bu herif derdim, bir şey söyleyeceksem de bir iki cümle söyledim. Öyle pek eylem yapacak biri değildim, yürüyüşlere, manifestolara falan gittim tabii ki, ama öyle taş atan, yumurta atan bir insan değilim.

Edward Said eline taş aldı...

O taş atmadı, simgesel bir davranıştı, kimseyi yaralamak istemiyordu...

Siz akademisyene, entelektüele böyle bir sorumluluk yüküyor musunuz?

Ben de yapabilirim, yumurta atmak için değil ama yumurta atmanın simgesel gücünü göstermek için boşluğa ya da duvara atabilirim... Bunun başka bir anlamı vardır, ben yumurta atayım senin canını acı tayım anlamı yoktur burada.

Son olarak akademisyenlerin örgütlenmesi hakkında ne düşünüyorsunuz, siz de sendikali mısınız?

Tabii ki üye oldum. Sendikamıza ilk üye olanlardan biriyim. Ayrıca EDP üyesiyim. ■